

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ В СВІТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

**Вашченко Юлія
В'ячеславівна,**

доцент кафедри
адміністративного
права юридичного
факультету Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка

Vashchenko Y. V. Trends of the development of administrative law in Ukraine in the light of processes of globalization and European integration.

European integration and globalization processes determine new challenges and opportunities in different areas of life of state and society. Modern problems of administrative legal relations require brand-new solutions. Administrative Law is traditionally considered as a field of law closely connected with the nation state and thus it much depends on national peculiarities of a certain state. Such peculiarities are primarily determined by the constitution, in particular; refer to the state mechanism in general and organization of the public administration system as a part, administrative procedures, types and forms of external oversight of public administration's activity etc. Therefore, the scope of Administrative Law is not the same in different countries. At the same time, the processes of integration and globalization that are currently in place in the world generate tasks in the field of Administrative Law regulation that are common for many countries. In particular; it applies to the human rights protection in the sphere of public governance, principles of good governance, Administrative Law framework for economic regulation, e-governance etc. The scholars in different countries are looking for the best solutions for the problems mentioned above. Therefore the comparative Administrative Law becomes more and more popular field of research.

This article devoted to the review of the modern trends in the development of Administrative Law in Ukraine in frames of European integration and globalization.

It is concluded that Administrative Law of Ukraine, as well as Administrative Law in many other states, is a dynamic, permanently developing system. The processes of the European integration and globalization lead to the transformations in Administrative Law. Development of Administrative Law in Ukraine (as a field of legislation, a field of law, and legal science) is conducting in line with latest Administrative Law trends in Europe and the world. In particular; constitutionalization, internalization, economic regulation, technocratization, e-governance, a third party government, self-regulation, interdisciplinary approach are among them.

Key words: Administrative Law, European integration, globalization, constitutionalization, Human Rights.

Адміністративне право традиційно розглядають як галузь права, що тісно пов'язана з національною державою, тобто, залежить значною мірою від національних особливостей відповідної держави. Такі особливості обумовлюються, передусім, конституцією, стосуються, наприклад, механізму держави в цілому та організації системи публічної адміністрації зокрема, адміністративних процедур, видів та форм зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації тощо. У зв'язку з цим межі адміністративно-правового регулювання у різних країнах відрізняються. У той же час сучасні інтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі, генерують завдання у сфері адміністративно-правового регулювання, які є спільними для багатьох держав. Зокрема, це стосується захисту прав людини у сфері публічного управління, принципів належного урядування, адміністративно-правового забезпечення економічного регулювання, електронного урядування тощо. Над пошуком ефективних способів їх вирішення працюють представники науки адміністративного права в різних країнах. У зв'язку з цим в останні роки все більше уваги приділяється порівняльно-правовим дослідженням у сфері адміністративного права. Ці питання є надзвичайно актуальними для науки адміністративного права в Україні в умовах європейської інтеграції нашої держави та впливу глобалізаційних процесів. Враховуючи зазначене, ця публікація присвячена аналізу основних напрямів розвитку адміністративного права України

в умовах європейської інтеграції та глобалізації з огляду на останні світові та європейські тренди.

Фахівці відмічають, що глобалізація є основною рушійною силою останніх урядових реформ, що відбулися у багатьох розвинутих країнах та країнах, що розвиваються [1]. Зазначені зміни потребують належного правового, передусім, адміністративно-правового регулювання. На думку Дж. Йеха, в умовах глобалізації адміністративне право має змістити фокус з червоного світла на зелене, з обмежень на уповноваження, з відповідальності на демократію, з формалізму на гнучкість. Вчені звертають увагу, що ключовою категорією, за допомогою якої може бути визначена глобалізація, є потік, що включає масивне та швидке транспортування або передачу осіб, капіталів, товарів та інформації крізь територіальні кордони. Цей рівень включає потік не тільки матеріальних речей через кордони, але також способів урядування, що з'являються унаслідок транскордонної передачі, від уряду до неурядових суб'єктів, від публічного до приватного, від одиничності до багаточисельності. Другий рівень потоку включає конкретні інституційні лінії та об'єднання сфер, що застосовуються у реальному урядуванні [1]. Зміни, спричинені глобалізаційними процесами, викликають питання та пробуджують до життя проблеми у сфері публічного управління, спільні для багатьох національних держав. Серед таких проблем – регулювання та контроль міграційних процесів, протидія міжнародному тероризму, регулювання та контроль

у мережі Інтернет тощо. Як наслідок, відкривається простір для порівняльно-правових досліджень, спрямованих на пошук найбільш ефективних способів вирішення проблем, спільних для багатьох держав. У той же час порівняльне адміністративне право є надзвичайно складним напрямом досліджень, враховуючи той факт, що адміністративне право тісно пов'язане з національною державою: «за кожною теорією адміністративного права лежить теорія держави» [2].

Однією з важливих тенденцій у багатьох країнах світу є конституціоналізація адміністративного права. Зауважимо, що сам термін «конституціоналізація» вживається у різних значеннях у спеціальній літературі – і як врегулювання певних відносин у конституціях [3], і як формулювання правових засад певних відносин на підставі конституційно-правових принципів [4], і як прийняття рішень судовими органами безпосередньо на підставі конституційно-правових принципів [5]. Вбачається, що саме широкий підхід до розуміння конституціоналізації, який охоплює всі окреслені аспекти та полягає у механізмі впливу конституційного права на інші галузі права (у цьому випадку – на адміністративне право), слід визнати найбільш обґрунтованим.

У зарубіжній літературі питанням конституціоналізації права в цілому та конституціоналізації адміністративного права зокрема приділяється значна увага. Основний акцент при цьому робиться на прямому застосуванні конституційно-правових принципів при вирішенні конкретних

справ судовими органами. І в цьому аспекті підкреслюється важливість як конституціоналізації, так і інтернаціоналізації у сфері прав людини, а саме впливу міжнародної судової практики щодо захисту прав людини на удосконалення національних механізмів судового захисту. Так, Т. Пул, порівнюючи вплив судової практики з прав людини на адміністративне право в Австралії та Великій Британії, робить висновок про те, що суди в Австралії частіше обґрунтовують свої рішення вимогами закону, залишаючи осторонь права людини та їх зарубіжний розвиток, тоді, як англійські суди здебільшого «гойдаються на хвилях принципів», а «попередньо існуючі правила забуваються та їхнє значення применшується», «принципи займають вище місце та суди відкриті для міжнародного права та рішень зарубіжних судів» [6]. Зазначеному висновку передують висвітлення автором питання взаємозв'язку адміністративного права та нової міжнародної судової практики з прав людини. Вчений акцентує увагу на тому, що в основі процесів конституціоналізації та інтернаціоналізації адміністративного права знаходиться загальний «принцип законності», який накладає обов'язок на суб'єктів адміністративних рішень надати причини їхніх рішень та обов'язок на суддів рахуватися з такими причинами [6].

Зауважимо, що у вітчизняній науці досліджуються окремі аспекти конституціоналізації та інтернаціоналізації адміністративного права. Однак, зазначені механізми та проблеми, які їх супроводжують, потребують спеціальних адміністративно-правових

досліджень. Важливий вплив на розвиток адміністративного права і процесу в Україні мають рішення Європейського суду з прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [7] ратифікована Законом України №475/97-ВР від 17.07.1997 р. та, отже, є частиною національного законодавства України відповідно до ч. 1 ст. 9 Конституції України [8]. Згідно із ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV [9] суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Адміністративні суди в Україні мають враховувати судову практику Європейського Суду з прав людини відповідно до ч. 2 ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України. Вищим адміністративним судом України надаються роз'яснення щодо виконання зазначеної вимоги закону. Зокрема, у Постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 р. № 7 «Про судові рішення в адміністративній справі» передбачено, що у мотивувальній частині рішення можуть також використовуватися посилання на рішення Європейського суду з прав людини [10]. Надаючи роз'яснення щодо підстав залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви, Вищий адміністративний суд використовує практику Європейського суду з прав людини [11]. Інформація щодо практики Європейського суду з прав людини міститься в Інформаційному листі Вищого адміністративного суду України від 26.04.2016 р.

№ 1177/10-14/16[12]. Як свідчать матеріали судової практики, адміністративні суди в Україні звертаються до практики Європейського суду з прав людини [13; 14]. Однак, фахівці відмічають також проблеми, які мають місце за цим напрямом. Зокрема, це і різні підходи до розуміння правової природи рішень Європейського суду з прав людини, неоднозначне тлумачення його судової практики, наявність офіційного перекладу рішень Суду лише у справах проти України тощо [15]. Зауважимо, що у контексті адміністративного права та процесу практика Європейського суду з прав людини має важливе значення не лише для адміністративного судочинства, але і для правотворчої діяльності, а також для розвитку адміністративного права як наукової дисципліни. У зв'язку з цим надзвичайно актуальними є адміністративно-правові дослідження, присвячені аналізу сутності рішень Європейського суду з прав людини, їх використання як джерел адміністративного права в Україні тощо, та висвітлення їх результатів у навчальному процесі.

Важливою тенденцією розвитку адміністративного права у багатьох країнах Європи та в Україні є його європеїзація, тобто реформування в умовах євроінтеграції відповідно до принципів та вимог законодавства Європейського Союзу. М. Руфферт виділяє три різновиди змін, обумовлених європеїзацією: зміни, які виникли на підставі правових актів Європейського Співтовариства; зміни, обумовлені судовою практикою Європейського суду справедливості

щодо вимог ефективної імплементації права Співтовариства; зміни, викликані трансфером правових концепцій з одного правопорядку до іншого через право Співтовариства (наприклад, принцип пропорційності) [16]. Яскравим прикладом реформування національного адміністративного права відповідно до вимог законодавства ЄС є формування правових засад регулювання діяльності у сфері економіки. Зауважимо, що законодавством ЄС, зокрема, визначено вимоги щодо інституційного забезпечення державного регулювання у певних (регульованих) сферах економіки, серед яких, у тому числі, енергетика. Директивами та регламентами Третього енергетичного пакета передбачені вимоги щодо правового статусу національних регуляторних органів у сферах електроенергії та природного газу. Україна, як повноправний член Енергетичного Співтовариства, а також відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, зобов'язана ввести в дію закони та підзаконні нормативно-правові акти, необхідні для дотримання цих вимог, у тому числі, щодо статусу енергетичного регулятора – Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [17].

На роль адміністративного права у правовому забезпеченні економічного регулювання звертають увагу представники науки адміністративного права в Німеччині. Зокрема, М. Фелінг, висвітлюючи проблеми

сучасного загального адміністративного права Німеччини, зауважує, що публічне право та економіка (регулювання) є новим трендом в адміністративно-правовому регулюванні в Німеччині, який обумовлений вимогами законодавства ЄС. На думку науковця, Закон про адміністративну процедуру потребує доопрацювання з огляду на необхідність включення нових процедур, врегулювання яких є необхідним, враховуючи новітні тенденції розвитку адміністративно-правового регулювання. Цьому процесу має передувати ґрунтовне дослідження проблем та трендів спеціальних сфер адміністративного права, серед яких вчений виокремлює, зокрема, економічне регулювання мережевих галузей [18].

Автором цієї публікації обґрунтовано доцільність виокремлення в межах адміністративного права підгалузі регуляторного права, яку пропонується визначити як сукупність адміністративно-правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку з організацією та здійсненням державного регулювання у певних сферах економіки; державне регулювання у сфері енергетики слід вважати інститутом підгалузі регуляторного права, поряд з такими інститутами, наприклад, як державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, державне регулювання у сфері транспорту, державне регулювання у сфері комунальних послуг, державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг тощо [19, с. 7].

Враховуючи, що особливістю національних регуляторних органів, на

яких покладається реалізація функції регулювання у сфері економіки, є їх утворення за експертним принципом [19, с. 5–6], зазначений новий тренд в адміністративному праві є напрямом технократизації державного впливу на суспільні відносини.

Характерним трендом у сучасних умовах є пом'якшення «прикордонного режиму» між публічним та приватним у правовому регулюванні суспільних відносин. У світлі глобалізації спостерігається розмивання кордонів, які відмежовують керуючих від керованих [1]. Одним із індикаторів окреслених змін є те, що ключова категорія наук і адміністративного права, і державного управління, а також політичних наук «державне управління» замінюється терміном «публічне управління», коло суб'єктів публічного управління охоплюється терміном «публічна адміністрація».

Як наслідок, коло суб'єктів, які беруть участь у розробці проектів нормативно-правових актів, а також прийнятті управлінських рішень, постійно розширюється та включає, зокрема, неурядові громадські організації, неурядові аналітичні центри, суб'єктів господарювання (наприклад, в рамках тесту для малого та середнього підприємництва, розробленого Європейською Комісією [20]), представників академічного середовища тощо.

Одним із напрямів зазначених змін щодо співвідношення публічно-правового та приватно-правового у сфері адміністративно-правових відносин є делегування функцій з надання публічних послуг недержав-

ним суб'єктам. Для позначення цього механізму у зарубіжній літературі застосовується термін «уряд третьої особи» [21]. О. М. Буханевич серед переваг використання приватного потенціалу для виконання публічних завдань у зарубіжних країнах відмічає покращення якості надання публічних послуг, впровадження конкуренції між адміністративними органами і приватними підприємствами за право надання публічних послуг, зменшення вартості публічних послуг та оптимізацію самого процесу управління. На думку вченого, використання зазначеного механізму в Україні потребує вжиття низки заходів, серед яких, зокрема, визначення критеріїв, на підставі яких будуть виокремлюватися адміністративні послуги, що можуть передаватися недержавним суб'єктам, вимог, яким мають відповідати такі недержавні суб'єкти, а також умов передання таких послуг [22, с. 33]. Вважаємо, що делегування функцій з надання публічних послуг приватним суб'єктам має здійснюватися за умови впровадження дієвого механізму контролю та ефективного механізму захисту прав споживачів публічних послуг. Безумовно, ці механізми мають ґрунтуватися на науково обґрунтованих моделях, які повинні запропонувати представники науки адміністративного права.

Відмічаючи сучасні тенденції співвідношення публічного та приватного в адміністративному праві, не можна оминути увагою концепцію саморегулювання. Зауважимо, що зазначена категорія є недостатньо дослідженою у вітчизняній доктрині адміністративного

права. У зарубіжній адміністративно-правовій літературі зустрічаються різні підходи до розуміння категорії саморегулювання (англ. – self-regulation). В американській доктрині саморегулювання розглядається, зокрема, у контексті дискреційних повноважень агентств. Наприклад, Е. Меджілл пропонує розуміти під саморегулюванням діяльність агентства, спрямовану на обмеження власних дискреційних повноважень, коли жодне джерело повноважень (таке, як закон) не вимагає вчинення агентством дій [23]. Аналіз зарубіжної адміністративно-правової літератури дозволяє зробити висновок, що найбільш поширеним є визначення категорії «саморегулювання» у контексті регулювання економічної діяльності. Так, саморегулюванням вважається вирішення проблеми публічного інтересу шляхом моніторингу та/або забезпечення дотримання встановлених стандартів, що здійснюється приватними органами по відношенню до своїх членів або пов'язаних осіб, які добровільно погодилися на таке регулювання. Такі саморегулювальні організації можуть наділятися повноваженнями згідно із законом, наприклад, контрактним правом, або ж їхня діяльність може ґрунтуватися на соціальній згоді у співтоваристві [24]. У багатьох країнах саморегулювання запроваджувалося у процесі переходу до ринкових відносин, та, відповідно, зміни характеру державного впливу у сфері економіки. Пряме, директивне втручання держави як монопольного власника замінюється опосередкованим, регулюючим впливом держави як регулятора

економічних відносин. На заміну державному управлінню приходить державне регулювання у сфері економіки. У цьому контексті саморегулювання традиційно розглядається поряд з такими категоріями як регулювання, співрегулювання та дерегулювання економічної діяльності [25].

У п. 22 Міжінституційної угоди про краще нормотворення Європейського Парламенту, Ради Європейського Союзу та Комісії Європейських Співтовариств 2003 р. саморегулювання визначається як “можливість для суб'єктів господарювання, соціальних партнерів, неурядових організацій або асоціацій прийняти серед них та для них спільні правила на європейському рівні (передусім, кодекси практики або секторальні угоди)” [26]. Відповідно, встановлення правил для певного кола суб'єктів та здійснення контролю/моніторингу за їх дотриманням є основними завданнями саморегулювальних організацій. По суті, з метою обмеження втручання держави як зовнішнього регулятора у сферу економіки, створення сприятливих умов для розвитку конкуренції, захисту публічних та приватних інтересів у відповідній сфері держава делегує частину своїх нормотворчих та контрольно-наглядових повноважень недержавним суб'єктам – саморегулювальним організаціям. Однак, делегуючи частину своїх повноважень, держава повинна забезпечити належний контроль за дотриманням саморегулювальними організаціями вимог закону. У зв'язку з цим, актуальними є адміністративно-правові дослідження, присвячені окресленій проблематиці. В Україні окремі аспекти

саморегулювання у певних сферах економіки досліджують, зокрема, Миронець І. М. (у сфері будівельної діяльності) [27], Ящищак О. Р. (у сфері ринків фінансових послуг) [28]. Однак, на наш погляд на часі комплексне правове дослідження з питань адміністративно-правових засад саморегулювання в Україні.

Стрімкий розвиток електронних комунікацій обумовив зміни і в публічному управлінні. З метою оптимізації, здешевлення, підвищення ефективності надання публічних послуг, спрощення комунікацій між суб'єктами владних повноважень та фізичними та юридичними особами запроваджуються програми електронного урядування. В площину адміністративного права вводяться такі нові категорії, як «електронна держава», «електронний уряд», «електронне урядування», «електронні адміністративні послуги», «електронні публічні послуги». В останні роки представники науки адміністративного права активно працюють над розробкою дієвих механізмів адміністративно-правового забезпечення електронного урядування в Україні, серед яких, зокрема, О. М. Бухачевич [22], І. О. Тищенко [29], М. С. Міхровська [30]. В Україні формується законодавство у сфері електронного урядування. Зокрема, у Законі України «Про адміністративні послуги» передбачається надання адміністративних послуг в електронній формі та доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги з використанням мережі Інтернет через Єдиний державний портал адміністративних послуг, який є

офіційним джерелом інформації про надання адміністративних послуг в Україні [31]. Заходи, спрямовані на розвиток електронного урядування в Україні, передбачені Концепцією розвитку електронного урядування в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 року № 2250-р [32], Концепцією Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 614-р. [33] На удосконалення правових засад електронного урядування спрямований Закон України «Про електронні довірчі послуги» (реєстр. № 4685 від 17.05.2016) [34], прийнятий Верховною Радою України у першому читанні. Зауважимо, що формування правових засад електронних довірчих послуг в Україні відбувається у руслі останніх змін у законодавстві ЄС, де з липня 2016 р. діє в повному обсязі Регламент № 910/2014 Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій в межах внутрішнього ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС [35].

Ще одним сучасним трендом в адміністративному праві є застосування міждисциплінарного підходу. Визнаючи його важливість при дослідженні адміністративно-правових проблем, зарубіжні науковці одночасно підкреслюють домінантне значення адміністративно-правової науки [16]. Безумовно, проблеми

публічної адміністрації та публічного управління потребують комплексних рішень, які можуть бути вироблені лише на підставі всебічного аналізу, проведеного з урахуванням здобутків інших наук. Зауважимо, що у вітчизняній правовій доктрині метод звернення до інших наук є одним із комплементарних методів правових досліджень. Зокрема, представники науки адміністративного права використовують результати досліджень, проведених в галузях наук державного управління, політичних, економічних та соціологічних наук тощо.

Таким чином, адміністративне право України, як і адміністративне право багатьох інших держав, є динамічною системою, що перебуває у постійному розвитку. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси мають своїм наслідком трансформацію адміністративного права. Розвиток адміністративного права України як законодавства, галузі права та науки відбувається у руслі останніх адміністративно-правових тенденцій у Європі та світі, серед яких, зокрема, конституціоналізація, інтернаціоналізація, економічне регулювання, технократизація, електронне урядування, залучення недержавного сектору у площину публічного управління, саморегулювання, міждисциплінарний підхід до вирішення адміністративно-правових проблем.

Список використаних джерел:

1. Yeh J. Globalization, Government Reform and the Paradigm Shift of Administrative law / J. Yeh. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.law.ntu.edu.](http://www.law.ntu.edu.tw/ntulawreview/articles/5-2/04-Article-Jiunn-rong%20Yeh.pdf)

[tw/ntulawreview/articles/5-2/04-Article-Jiunn-rong%20Yeh.pdf](http://www.law.ntu.edu.tw/ntulawreview/articles/5-2/04-Article-Jiunn-rong%20Yeh.pdf).

2. Carol Harlow and Richard Rawlings. Law and Administration (3rd ed, Cambridge University Press, Cambridge, 2009) at 1 / Процитовано за працею: Sian Elias. National lecture on administrative law at the Australian Institute of Administrative Law Conference. Held at the Hotel Realm, Barton, Canberra ACT, Australia (Thursday 18 July 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/Dell/Downloads/AIHJ%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Dell/Downloads/AIHJ%20(1).pdf).

3. Definition of constitutionalize in English / English Oxford living dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/constitutionalize>.

4. The Constitutionalization of the European Union / Edited by Berthold Rittberger, Frank Schimmelfennig [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=TSLeAAAAQBAJ&pg=PA43&lpg=PA43&dq=constitutionalization+definition+principles+of&source=bl&ots=48tymKL-TZ&sig=2x9Yz36iJRPnR18sj1q_95jT1_k&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKewjOocvHi9PRAhWGE5oKHSkSBgY4ChDoAQglMAI#v=onepage&q=constitutionalization%20definition%20principles%20of&f=false.

5. Либанова С. Э. Конституционализация норм договорного права (проблемы правоприменения в адвокатской практике) / С. Э. Либанова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jurvestnik.psu.ru/index.php/en/issue-4-6-2009/10-2010-12-01-13-31-58/-4-6-2009/209-konstituczionalizacziya-norm-dogovornogo-prava-problemy-pravoprimeniya-v-advokatskoj-praktike7>.

6. Poole T. Between the Devil and the Deep Blue Sea: Administrative Law in an Age of Rights / T. Poole [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : http://eprints.lse.ac.uk/24604/1/WPS2008-09_Poole.pdf.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13/№32. – С. 270.

8. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.

9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.

10. Про судові рішення в адміністративній справі: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 р. № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>

11. Про узагальнення практики застосування адміністративними судами першої інстанції глав 1–4 розділу III Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду та вирішення адміністративних справ: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29.09.2016 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014760-16/print1433790384223062>.

12. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України від 26.04.2016 р. № 1177/10-14/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/inf_list/inf_lyst_26.04.2016/

13. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 12.01.2016 р. у справі № 826/18339/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55006032>;

14. Постанова вищого адміністративного суду від 30.08.2016 р. №К/800/8074/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/60223298>

15. Задирака Н. Ю. Рішення Європейського Суду з прав людини у правовій системі континентального права як джерело адміністративного процесуального права // Адміністративне право і процес. – № 3(9). – 2014 – Ювілейний. – С. 234–244.

16. Schmitz T. A book review on Matthias Ruffert (ed.). *The Transformation of Administrative Law in Europe / La mutation du droit administrative en Europe*. Munich: Sellier: European Law Publishers, 2007. Pp. 326 / T. Schmitz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ejil.org/pdfs/19/3/1633.pdf>

17. Ващенко Ю. В. Ващенко Ю. В. Організаційно-правові аспекти енергетичного регулювання в Україні в світлі Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом / Ю. В. Ващенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – № 28. – Т. 2. – С. 95–98.

18. Fehling M. *Comparative administrative law and administrative procedure: annual report (Germany, 2011)* / M. Fehling [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ius-publicum.com/repository/uploads/14_02_2012_8_56_Fehling.pdf

19. Ващенко Ю. В. Державне регулювання у сфері енергетики України: адміністративно-правовий аспект автореф. дис. на здоб. наук. ступ. доктор. юрид. наук : 12.00.07 / Ю. В. Ващенко. – К., 2015. – 36 с.

20. European Commission. *The better regulation. The SMEtest* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa>.

eu/smart-regulation/guidelines/tool_19_en.htm

21. Benish A., Levi-Faur D. New forms of Administrative Law in the age of third party government / A. Benish, D. Levi-Faur [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9299.2012.02037.x/abstract>

22. Буханевич О. М. Теоретико-правові та праксеологічні засади надання адміністративних послуг в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. доктор. юрид. наук : 12.00.07 / О. М. Буханевич. – К., 2016. – 42 с.

23. Magill E. Agency Self-Regulation / E. Magill // GEO.WASH.L.REV. – 2009. – Issue 77. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Dell/Downloads/SSRN-id1416287.pdf>

24. Van Heesen-Laclé Z. D., Meuwese A. C. M. The legal framework for self-regulation in the Netherlands / Z. D. Van Heesen-Laclé, A. C. M. Meuwese // Utrecht Law Review. – 2007. – Volume 3. – Issue 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Dell/Downloads/50-50-1-PB.pdf>

25. Swenarchuk M., Muldoon P. Deregulation and Self-Regulation in Administrative Law: A Public Interest Perspective: a paper prepared for the workshop: Deregulation, Self-Regulation and Compliance in Administrative Law held at York University, March, 1996 / M. Swenarchuk, P. Muldoon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cela.ca/sites/cela.ca/files/uploads/deregfulltext.pdf>

26. European Parliament, Council, Commission. Interinstitutional agreement on better law-making // Official Journal of the European Union. – 2003. – С 321/1 – 321/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003Q1231\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003Q1231(01)&from=EN)

27. Миронець І. М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.07 / І. М. Миронець – К., 2012. – 22 с.

28. Ящишак О. Р. Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні: організаційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. Р. Ящишак. – К., 2010. – 20 с.

29. Тищенко І. О. Електронні послуги у діяльності публічної адміністрації України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.07 / І. О. Тищенко. – Дніпропетровськ, 2015. – 20 с.

30. Міхровська М. С. Розвиток електронного урядування як пріоритетне завдання становлення публічної адміністрації в Україні / М. С. Міхровська // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия : Юридические науки. – 2012. – Т. 25. – №1. – С. 298–304.

31. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 32. – Ст. 409.

32. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. №2250-р // Офіційний вісник України. – 2010. – № 97. – Ст. 3443.

33. Про схвалення Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг на період до 2017 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 614-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 66. – Ст. 2403.

34. Про електронні довірчі послуги: проект Закону України реєстр. № 4685 від

17.05.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59139

35. On electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive

1999/93/EC: Regulation No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0910&from=EN>

Вашенко Ю. В. Тенденції розвитку адміністративного права в Україні в світлі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

Євроінтеграційні та глобалізаційні процеси обумовлюють нові виклики та можливості у різних сферах життя держави та суспільства. Сучасні проблеми у сфері адміністративно-правових відносин потребують новітніх підходів до їх вирішення. Зазначена стаття присвячена висвітленню сучасних тенденцій розвитку адміністративного права України в умовах європейської інтеграції та глобалізації.

Ключові слова: адміністративне право, євроінтеграція, глобалізація, конституціоналізація, права людини.

Вашенко Ю. В. Тенденции развития административного права в Украине в свете глобализационных и евроинтеграционных процессов.

Евроинтеграционные и глобализационные процессы обуславливают новые вызовы и возможности в различных сферах жизни государства и общества. Современные проблемы в сфере административно-правовых отношений требуют новейших подходов к их решению. Данная статья посвящена освещению современных тенденций развития административного права в Украине в условиях европейской интеграции и глобализации.

Ключевые слова: административное право, евроинтеграция, глобализация, конституционализация, права человека.